

Prehistorie en oudheid

bron 1

Gedeelte uit de Geschiedenis van de Peloponnesische Oorlog (431-404 v. Chr.) van de Atheense generaal en geschiedschrijver Thucydides (circa 460-circa 400 v. Chr.). Hij beschrijft dat er in Athene twee partijen zijn: een groep die de oorlog wil voortzetten en een groep die vrede wil sluiten. De leiders van beide partijen houden redevoeringen waarin ze hun visie uiteenzetten. Thucydides zegt daarover

Zowel vóór als na het uitbreken van de vijandelijkheden kon ik onmogelijk van de redevoeringen die ik zelf gehoord heb, het gesprokene letterlijk opnemen. En zij die vanuit verschillende plaatsen verslag bij mij uitbrachten, konden dat ook niet. Ik heb als uitgangspunt genomen dat ik van iedere spreker neerschreef wat mij in de gegeven omstandigheden de meest passende woorden schenen te zijn, waarbij ik mij zo nauwkeurig mogelijk hield aan de strekking van wat werkelijk gezegd was. Wat de feiten van de oorlog betreft, heb ik het als mijn taak beschouwd zo te schrijven dat ik niet afga op de toevallige berichtgever of op mijn eigen mening. Wat ik zelf beleefd heb en wat ik van anderen heb vernomen, ben ik zo nauwkeurig mogelijk tot in de bijzonderheden nagegaan, tot het einde toe. Mijn onderzoek was zwaar, omdat de ooggetuigen niet hetzelfde over dezelfde dingen zeiden, maar verschilden naar gelang hun sympathieën en geheugen.

bron 2

Tijdens hun militaire dienstplicht moesten alle jongemannen uit Athene een eed afleggen om het burgerschap te verwerven. Aristoteles (384-322 v. Chr.) geeft deze eed weer

Ik zal de wapens niet onteren; mijn kameraad, met wie ik samen strijd, zal ik niet in de steek laten. Ik zal strijden voor de heiligdommen van de goden en voor alles wat de mensen heilig is, zowel alleen als gezamenlijk. Het vaderland zal ik niet zwakker doch sterker en machtiger achterlaten, als ik zou sneuvelen. Ik zal gehoorzamen aan de rechters en aan de bestaande wetten en aan alles wat de meerderheid met inzicht besluit. Wanneer iemand de wetten wil omverwerpen of daaraan niet wil gehoorzamen, zal ik het niet toelaten en ik zal me alleen en in gemeenschap daartegen verzetten. En de overgeërfde heiligdommen van onze voorvaderen zal ik eren. De goden zijn mijn getuigen.

De middeleeuwen

bron 3

Op de bronzen deuren, gemaakt in ongeveer 1175, van de kathedraal van Gniezno in het huidige Polen, staan afbeeldingen uit het leven van de heilige Adalbert, een bisschop uit de tiende eeuw. Op onderstaande afbeelding overhandigt de Duitse keizer Otto II (955-983) de bisschopsstaf (symbool van geestelijke macht) aan Adalbert en maakt hem daarmee in 982 tot bisschop. Rechts staat een dienaar klaar met het zwaard (symbool van wereldlijke macht) waarmee Adalbert leenman van de keizer zal worden

bron 4

Uit het Edict van Villers-Cotterêts, uitgegeven door koning François I van Frankrijk (1539)

Artikel 111: Wij willen dat voortaan alle besluiten, zowel van onze koninklijke gerechtshoven als van ondergeschikte en lagere rechtbanken, registers, verhoren, contracten, machtigingen, testamenten en andere akten worden uitgesproken, opgeschreven en uitgegeven aan partijen in de moedertaal, het Frans, en niet anders.

Vroegmoderne tijd

bron 5

De nonnen van het klooster Mariënburg in 's-Hertogenbosch hielden een kroniek bij waarin zij belangrijke gebeurtenissen opschreven. Over de Beeldenstorm in augustus 1566, het begin van de Nederlandse Opstand, schrijven zij

Op een donderdag, 's middags rond vijf of zes uur, kwam (in 's-Hertogenbosch) het bericht dat in Antwerpen alle kerken, kapellen en de kloosterkerken verwoest waren. Zo gingen ze nu ook hier te werk in de Sint-Janskerk tijdens het Lof, en het duurde de hele avond en ze sloegen de altaren en de vergulde beelden allemaal aan stukken. Ze deden hun gevoeg (zij poepten) in de priesterkisten en verscheurden de boeken. (...) Ze kwamen binnen als waanzinnige mensen. En ze smeten alles aan stukken, te weten drie vergulde altaarstukken van houtsnijwerk, en de zitbanken en de kasten en al het houtwerk en alle losse voorwerpen die daar waren. En toen ze daar niets meer te doen hadden, kwamen ze naar het zusterkoor en daar smeten ze mooie stukken kapot en ook veel boeken. Ze namen de doeken, sluiers en mantels mee. Waar ze Onze Lieve Heer geschilderd zagen, smeten ze er meer naar dan naar andere figuren, ja een kruisbeeld wilden ze al helemaal niet zien. (...)

En daarna kwamen ze in het klooster, ja daar waren misschien wel tegen de duizend mensen. Ze liepen overal waar ze wilden, en op de slaapzaal stalen zij de lakens en de dekens van de bedden. Ze sloegen het slot van de kamer van onze moeder-overste, en daar namen ze alles wat ze wilden, ook nieuw laken, wol en linnen. Men gaf hun te eten en te drinken zo veel als ze wilden, maar dat was niet genoeg. Want de vrouwen droegen het met hun schorten uit het klooster en zij namen schotels, potten, kannen en alles wat ze vonden, ja ze hebben ons meer ontstolen dan we zouden willen zeggen. En zo zijn ze hiervandaan gegaan rond zes of zeven uur, richting Geertruiklooster en daarna naar de Tolbrug en de zusters van Orthen.

bron 6

James Boswell is een Brits schrijver die als student in 1763 en 1764 in de Republiek verblijft. Hij schrijft in een brief aan een vriend in Engeland over het stadsbestuur van Utrecht

Vroeger (= in de zeventiende eeuw) werd een plaats in het stadsbestuur terecht beschouwd als een ereambt. Nu is het een middel om een stuk brood te verdienen, wat de bestuurders onbetrouwbaar maakt, afhankelijk van het hof van Den Haag, hebzuchtig en autoritair tegenover de mensen die onder hun jurisdictie vallen. (...) De bestuurders waren vroeger eerbiedwaardige, rijke mannen, die van zichzelf genoeg respect afdwongen en daarom hun macht alleen uitoefenden als het plaatselijke belang dat vereiste. In het dagelijks leven gingen ze veelvuldig en ontspannen met hun stadgenoten om. Maar nu zijn het laaghartige lui, beklagenswaardige gevallen, die hun omgeving willen laten merken dat ze bestuurders zijn en daarom voortdurend de mensen onder hun jurisdictie lastig vallen en onder druk zetten, zowel om de wind eronder te houden als om een beetje geld te verdienen. De handel in Utrecht wordt weinig gestimuleerd: deze vrekkige burgemeesters schrikken niet terug voor maatregelen ter beperking en belemmering van de handel zodra ze er een beetje geld voor zichzelf uit kunnen peuren. De nobele geest van bedrijvigheid wordt hier niet van hogerhand gestimuleerd, zodat alle particulier initiatief ontbreekt. Alles is koud en dood, en er wordt niets gedaan buiten het strikt noodzakelijke.

bron 7

Gedeelte uit de Verklaring van de Rechten van de Mens en van de Burger, die op 26 augustus 1789 wordt aangenomen door de Franse Nationale Vergadering

Bijgevolg erkent en verklaart de Nationale Vergadering in aanwezigheid en onder bescherming van het Opperwezen, de volgende rechten van de mens en van de burger:

- 1 De mensen worden vrij en met gelijke rechten geboren en blijven dit. Maatschappelijke verschillen kunnen slechts op het algemeen welzijn gebaseerd worden. (...)
- 3 De oorsprong van iedere soevereiniteit ligt bij het nut dat de gemeenschap ervan heeft. Geen instantie, geen individu kan gezag uitoefenen dat daar niet uitdrukkelijk uit voortkomt. (...)
- 10 Niemand mag vanwege zijn opvattingen, zelfs godsdienstige, worden lastig gevallen, in zoverre dat hun uiting de door de wet ingestelde openbare orde niet verstoort.

Moderne tijd

bron 8

In 1892 houdt de heer R. Eekhout een lezing. Het onderwerp was de planning van een wetenschappelijke onderzoeksreis dwars door Borneo (eiland in Nederlands-Indië, het tegenwoordige Indonesië). Tijdens deze lezing zegt Eekhout

Indien wij, klein in getal, op hetzelfde standpunt blijven ten opzichte onzer buitenlandse betrekkingen, ten opzichte onzer handelsovereenkomsten in ver afgelegen gewesten, en ten opzichte van onze commerciële en koloniale vestigingen, terwijl onze concurrenten al meer en meer bezit nemen van de gehele wereld, dan zal er een dag aanbreken, dat wij door een onverbreekbaar net zullen zijn omgeven van overmacht en tegenstand. Dán zou het uur van Nederlands verval geslagen hebben! Dat God en de Nederlandse mentaliteit die ramp mogen bezweren, door aan de regering liefde in te boezemen voor expedities naar onze verre koloniën ten behoeve van de arbeid en de handel!

bron 9

Tekening van Albert Hahn op de voorpagina van het socialistische, satirische weekblad De Notenkraaker van 6 juni 1909

Onderschrift
Kameraden zoo moet het gaan!

Toelichting
Op de bus staat stembus.

bron 10

De Duitse bezetter voert in Nederland al snel de zogenaamde ariërverklaring in. Ambtenaren, waaronder politieagenten, zijn verplicht deze verklaring in te vullen. Een voorbeeld van een dergelijke verklaring, afgelegd door een politieagent uit Goes, staat hieronder

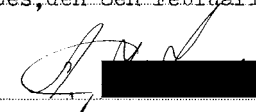

B. VRAGENLIJST.

1. Familiennaam	██████████,
Voornamen	Adriaan Gerrit Willem,
Rang	Agent van Politie.
Geboorteplaats	Vlissingen
Geboortedatum en -jaar	1 Februari 1894,
Woonplaats	Goes,
Adres	████████████████████.
Kerkgenootschap, waartoe behoorend of be- hoord hebbend	Nederlandsch Hervormd.
2. Stamt gij van Joodsche ouders of grootouders af?	Neen.

Ik verklaar dat ik bovenstaande vragen naar mijn beste weten beantwoord heb. Ondanks nauwkeurige nasporingen zijn mij geen omstandigheden bekend, die de veronderstelling kunnen wettigen, dat ik zelf of mijn (toekomstige) echtgenoot van Joodsche ouders of grootouders afstamt. Ik weet dat een opzettelijk foutieve of onvolledige invulling ten gevolge heeft, dat ik terstond uit den dienst kan worden ontslagen of dat mijn benoeming nietig kan worden verklaard.

(Plaats van dateering en onderteekening)

.....Goes, den 8en Februari 1941.....

.....

Opmerking

De familiennaam en het adres van de agent zijn onleesbaar gemaakt.

bron 11

Vietnam vormt vanaf het einde van de negentiende eeuw onderdeel van de Franse kolonie Indochina. Na 1945 raakt Frankrijk verwickeld in een gewapend conflict met de Vietnamese bevrijdingsbeweging, de Vietminh.

Op 11 juli 1951 houdt Jean de Lattre de Tassigny, de opperbevelhebber van de Franse strijdkrachten in Vietnam, in Saigon een toespraak tijdens de diploma-uitreiking van een lyceum voor jongens uit de Vietnamese elite

Gedraag je als een man. Als je communist bent, sluit je dan aan bij de Vietminh. Dat is een beweging die fanatiek strijdt voor een slechte zaak. Maar als je van Vietnam houdt, vecht dan voor je vaderland, want dit is jullie oorlog. Het enige belang dat Frankrijk heeft, is opkomen voor Vietnam en mee te werken aan het verdedigen van de vrije wereld. Sinds de kruistochten heeft Frankrijk niet voor een betere zaak gestreden. Deze oorlog, waar jullie niet om hebben gevraagd, is een oorlog van Vietnam en voor Vietnam. Frankrijk zal die alleen voor jullie voeren als jullie samen met ons vechten.

(...) Als je teleurgesteld bent over de mate van onafhankelijkheid die Frankrijk aan Vietnam heeft gegeven, geloof dan niet meteen dat die niets voorstelt. Er zijn mensen die beweren dat Vietnam als lid van de Franse Unie¹⁾ nog steeds niet onafhankelijk is. Dat is een leugen! In de wereld zoals we die nu kennen, bestaan geen landen meer die volledig onafhankelijk zijn van alle andere landen. Er zijn aan de ene kant landen die uit zichzelf een band met elkaar aangaan en aan de andere kant landen die op een rampzalige manier ondergeschikt zijn gemaakt aan een ander land. Was Vietnam zonder de Franse Unie niet gewoon een satellietstaat van China geworden? Blijkt hieruit niet dat de Franse Unie juist vrijheid en solidariteit heeft gebracht voor Vietnam?

noot 1 De Franse Unie is het verbond tussen Frankrijk en de Franse overzeese gebieden en de voormalige koloniën met zelfbestuur.

bron 12

Op 19 december 1989 spreekt de bondskanselier van West-Duitsland, Helmut Kohl, een menigte toe van Duitsers die hereniging van Oost- en West-Duitsland eisen. Hij zegt onder andere

Uit angst kan niets goeds ontstaan. We moeten als Duitsers tegen onze buren zeggen: gezien de geschiedenis van deze eeuw hebben we begrip voor veel van deze angstgevoelens. We zullen ze serieus nemen. Natuurlijk willen we onze belangen als Duitsers behartigen. We zeggen "ja" tegen het zelfbeschikkingsrecht dat alle volkeren van deze aarde toekomt; ook de Duitsers.

Maar, beste vrienden, als we dit zelfbeschikkingsrecht voor de Duitsers werkelijkheid willen laten worden, dan mogen we niet voorbijgaan aan de veiligheidsbehoeften van anderen. We willen een wereld met meer vrede en meer vrijheid, die meer "met elkaar" dan "tegen elkaar" kent.

Het "huis van Duitsland", ons gemeenschappelijk huis, moet gebouwd worden onder één Europees dak. Dat moet het doel zijn van ons beleid.

bron 13

Prentbriefkaart van het jeugdverkeerspark "De Gouverneurstuin" in Assen, bedoeld om kinderen op een speelse manier de verkeersregels bij te brengen en aan het drukke verkeer te laten wennen

